

VIA EPTERNACENSIS: HISTORISCHE STADSKERN

■ Afstand: 1,5km | Benodigde tijd: 1 uur

EEN BROCHURE, TWEE ROUTES:
Historische stadskern
& Langs de oude stadsmuur

ECHTERNACH | #
Stadtmarketing

AFDRUK

Uitgever: Stadtmarketing Echternach

Redactie & ontwerp: Stadtmarketing Echternach

Fotos: Uli Fielitz, Pierre Haas, Pancake! Photographie, SIT, Stadtmarketing, M. Thiel-Pinel, Mykyta Thill, Roland Wehking/Pfadfinder, Josée Willems

Met steun van de projectgroep „Geschiedenis“ van Stadtmarketing

HISTORISCHE STADSKERN

Afstand 1,5 km | Benodigde tijd: 1 uur

Volg de **roze route** op het stadsplan om de belangrijkste bezienswaardigheden van de abdijstad te leren kennen.

Als u de brochure omdraait, vindt u een in het **blauw aangegeven, verregaand rolstoeltoegankelijke route LANGS DE OUDE STADSMUUR** (3 km | 1,5 uur).

De **kleine, rondlopende wandelroute van de VIA EPTERNACENSIS begint voor het toeristenbureau van Echternach, vlak voor de basiliek.**

1 BASILIEK

De huidige basiliek is de vijfde, op deze plaats gebouwde kerk. Hier ligt de heilige Willibrord begraven, de stichter van de abdij en de stad Echternach.

Rond 700 werd door Willibrord op deze plaats een eenvoudige zaalkerk gebouwd. Als gevolg van de grote hoeveelheid pelgrims naar zijn graf werd deze Merovingische kerk ongeveer honderd jaar later vervangen door een grotere, Karolingische kerk met een crypte. Na een brand in het jaar 1016 werd er een romaanse kerk gebouwd, met ongeveer dezelfde maten als de huidige basiliek. De kerk werd voltooid in 1031. Het romaanse bouwwerk werd halverwege de dertiende eeuw in gotische stijl verbouwd.

De abdijkerk is in 1794 door Franse revolutionaire troepen geplunderd, in beslag genomen en in 1797 als Frans nationaal eigendom bij opbod verkocht. In de tijd daarna werd de kerk getransformeerd tot een porseleinfabriek. De in 1862 opgerichte vereniging *Willibrordus-Bauverein*

zette zich in voor de wederopbouw en de restauratie in neogotische stijl. Aan het einde van de Tweede Wereldoorlog werd de kerk tijdens het von-Rundstedt-Offensief opgeblazen en tussen 1948 en 1953 met middelen van de Luxemburgse staat weer opgebouwd.

De beide westelijke kerktorens zijn hoger dan die in het oosten en domineren daarmee het uiterlijk aan de buitenkant. Aan de noordzijde breidt het geheel zich uit met het kasteelachtige complex van de voormalige Benedictijnse abdij. Boven het ronde venster in de westgevel bevindt zich een driedelig wapenveld: de pauselijke insignes bovenaan (baldakijn en sleutel Petri) bevestigen de eretitel van de pauselijke *basilica minor*. Links de tweekoppige adelaar van de vroegere Rijksabdij. Een zegenende hand, die verwijst naar het devies *Sub manu solius Dei* (alleen onder de hand van God), vormt de romp van de adelaar. Aan de rechterkant is het wapen van de stad Echternach te zien.

Openingstijden: Dagelijks geopend van 8-18 uur. Geen bezichtiging van de basiliek tijdens de mis.

Een gedetailleerde beschrijving van de binnenkant van de basiliek vindt u in de flyer Basilika Sankt Willibrord, die verkrijgbaar is in de basiliek en bij het toeristenbureau.

DE HEILIGE WILLIBROD

II

Willibrord werd geboren in 658 in Northumbria (Engeland) en kwam na zijn opleiding in het klooster van Ripon naar Rath Melsigi in Ierland, waar hij tot priester gewijd werd. In 690 vertrok hij samen met elf reisgenoten als missionaris om op het vaste land het evangelie te verkondigen. In 695 werd hij door paus Sergius tot eerste aartsbisschop van Utrecht gewijd. Dankzij een schenking in 698 van de moeder-overste Irmina von Oeren (Trier) kon hij in Echternach een abdij stichten. Na een welbesteed leven als missionaris wilde Willibrord in zijn abdij in Echternach begraven worden. Hij stierf in 739 en werd bijgezet in de crypte van de basiliek.

beschermheiligen van de eerste abdijkerk en de symbolen van de vier evangelisten, Lucas (stier), Mattheus (mens), Marcus (leeuw) en Johannes (adelaar).

Rechts naast het kerkkoor komt men via een trap in de crypte, waar zich het graf van de heilige Willibrord bevindt. De onderaardse crypte met dikke muren en tongewelf is een overblijfsel van de Karolingische kerk uit het jaar 800. De romaanse fresco's op het gewelf van de altaaruimte ontstonden in de elfde eeuw. De Merovingische sarcofaag van de heilige Willibrord staat in het midden van een neogotisch grafmonument van wit Carrara-marmer uit het jaar 1906. Naast de altaaruimte stroomt de zogenoemde *Willibrordusbron*, die verwijst naar de doopactiviteiten van de heilige.

2 BASILIEK (BINNENKANT)

Aan de binnenkant van de basiliek is de middenbeuk gescheiden van de zijbeuken door een reeks pijlers en zuilen, die door dubbele ronde bogen met elkaar verbonden zijn. In Echternach bestaat de bijzonderheid van deze architectuurvorm uit de elfde eeuw eruit dat de beide kleine bogen door een grotere boog omspannen worden. Aangezien de basiliek één van de laatste nog bestaande bouwwerken is met deze bijzonderheid, wordt deze architectuurvorm traditioneel aangeduid als *Echternacher alternierend stelsel*.

In de zijbeuken vertellen de vensters het leven en werken van de heilige Willibrord. Het venster van Jacques le Chevalier in de apsis toont onderaan in het midden de heilige Willibrord in gebed voor de Goddelijke Drievuldigheid. In de zijvensters: de heiligen Petrus en Paulus, de beide

Graf van de heilige Willibrord (crypte)

Weer terug in het bovenste deel van de basiliek komt men links van het kerkkoor in het documentatiecentrum over de springprocessie van Echternach. Elk jaar komen op Pinksterdinsdag duizenden pelgrims en toeschouwers naar Echternach om deel te nemen aan de springprocessie. De tentoonstelling toont de geschiedenis ervan en hoe de processie in zijn werk gaat.

Openingstijden van het
documentatiecentrum:

April-oktober:

dagelijks 10-12 uur & 14-17 uur

November-maart: zat & zon 14-16 uur

Springprocessie 2022

SPRINGPROCESSIE

Kort na de dood van de heilige Willibrord op 7 november 739 begon de bedevaart naar zijn graf. Al vanaf de elfde eeuw worden in schriftelijke bronnen de zogenoemde boetprocessies (verplicht voor talrijke parochies) in de Pinksterweek genoemd. Misschien bestonden er rond die tijd ook al rituele dansen in Echternach. Het is goed denkbaar dat de oorsprong van de springprocessie gezocht moet worden in heidense tradities. In het kader van de boetprocessies hebben de pelgrims uit Waxweiler vermoedelijk in de veertiende eeuw de belofte afgelegd in Echternach te springen. De traditie wordt in 1497 voor de eerste keer genoemd. Het gaat oorspronkelijk vrij zeker om een heilbrengende dans, naar het motto: “het gelijke wordt door het gelijke genezen”. Meerdere pogingen om de springprocessie te verbieden, mislukten. Op 16 november 2010 werd de Springprocessie van Echternach door de UNESCO op de *Lijst van immaterieel cultureel erfgoed van de mensheid* geplaatst.

Als u de kerk verlaten heeft, steekt u het kleine plein links naast de basiliek over naar het cultuurcentrum *TRIFOLION*.

3 TRIFOLION

Sinds 2008 is het cultuurcentrum *TRIFOLION* met tweehonderd evenementen per jaar een belangrijke plaats voor evenementen in Luxemburg en het grensgebied. Het gebouw staat op de plaats waar ooit een klooster van de redemptoristen stond en verwijst ook naar architectonische kenmerken van het voormalige klooster en zijn omgeving. Het *TRIFOLION* biedt uiteenlopende evenementen, van concerten en toneel tot aan events voor kinderen, dans, workshops, tentoonstellingen, lezingen en conferenties.

TRIFOLION Echternach (Hal Atrium)

Volg nu de *Rue Haut-Ruisseau* tot aan de kruising met het kleine straatje *Gebaakenen Hof*. Sla daar links af.

4 GEBAAKENEN HOF

Verschillende bronnen vermelden dat er in de Middeleeuwen in het steegje *Gebaakenen Hof* een openbare oven stond. Het is mogelijk dat hier overtollig graan verwerkt werd tot brood en aan de behoeftigen verdeeld werd.

Loop het straatje uit en ga door de poort van zandsteen naar de marktplaats. Aan de rechterkant ziet u hier het gerechtskruis.

5 PLACE DU MARCHÉ

De marktplaats in zijn huidige vorm is al terug te vinden op het oudste stadplan van Echternach (1550/1560), dat door Jacobus van Deventer gemaakt werd (blz. 14/15). De fundamenten van sommige huizen dateren echter al uit de veertiende eeuw. Bij de wederopbouw na de Tweede Wereldoorlog kreeg de *Moart* zijn huidige vorm.

Al in de tijd van de Romeinen was dit een kruispunt van wegen. Al vanaf de twaalfde eeuw werden hier jaarmarkten gehouden.

GERECHTSKRUIS

Het gerechtskruis, ook *Urtzel* (Hoogduits *Urteilssäule*, oordeelszuil) genoemd, symboliseerde in de Middeleeuwen dat de abt verantwoordelijk was voor de rechtspraak. Bij de monumentale zuil op een sokkel met negen treden werden de gerechtsoordelen verkondigd. Waarschijnlijk hangt de oordeelszuil samen met het privilege

dat de Gravin Ermesinde de stad Echternach en de schepenen toekende in 1236 om recht te spreken.

In 1774 wilden de burgers het gehate symbool van de Middeleeuwse machtsuitoefening afbreken en door een vrijheidsfontein vervangen. Dit gebeurde echter pas twintig jaar later, toen de Franse revolutionaire troepen de zuil vernietigden.

Het kruis werd in 1920 in een tuin teruggevonden en in 1938 voor het stadhuis geplaatst. Aan het einde van de Tweede Wereldoorlog werd het opnieuw vernietigd. In 1955 herrees het in de vorm van een kleinere kopie voor de basiliek.

In 1982 keerde het gerechtskruis naar een ontwerp van Théodore Laurent uit het jaar 1774 weer terug naar zijn historische plaats op het marktplein.

DËNZELT

Het gebouw dat een prominente plaats inneemt op de marktplaats, *Dënzelt* of *Dingstuhl* genoemd, stamt gedeeltelijk uit de tweede helft van de veertiende eeuw. In de open hal met spitsbogen werden in de Middeleeuwen *Jahrgedinge* gehouden (jaarlijkse bijeenkomsten waar de *Schefenweissthümer* – de wijze woorden van de schepenen – verkondigd werden).

Gerechtigheidskruis voor de Basiliek (1955)

1374 kocht Wilhelm von Kerpen, abt en heer van Echternach, het gebouw om de administratie van de abdij in onder te brengen. Bij een grote brand in het jaar 1444 werd het gebouw vernietigd, maar daarna herbouwd. In 1520 werd het in Renaissancestijl verbouwd, wat goed zichtbaar is aan de grote raamkozijnen.

Bij renovatiewerkzaamheden (1895) werden aan de gevel standbeelden in neogotische stijl toegevoegd. Zij zijn het werk van de beeldhouwer Lambert Piedboeuf uit 1896; zij verbeeldde de vier hoofdeugden (wijsheid, dapperheid, matigheid en rechtvaardigheid). In het midden zijn de Moeder Gods en Koning Salomon te zien.

Voormalig raadhuis (1870/1880)

De bronzen gedenksteen in de open hal van de *Dënzelt* herinnert aan het privilege dat de gravin Ermesinde in 1236 toekende.

Het gebouw van het gemeentebestuur naast de *Dënzelt* stamt uit de baroktijd en is qua bouwstijl vergelijkbaar met de abdij. In het kader van omvangrijke verbouwingen en renovatiewerkzaamheden in 2000 werden beide gebouwen met elkaar verbonden.

Tegenover het huidige gemeentehuis ligt het oude raadhuis. Van het oudere gebouw, ook *Unter den Steilen* genoemd, is alleen de open gewelfde galerij bewaard gebleven. De galerij werd oorspronkelijk door vijf, maar nu nog maar door vier massieve zuilen gedragen. In oude geschriften staat dat deze zuilen geschonken werden door de vijf gilden van Echternach en dat ze daarom met opzet allemaal anders zijn.

Loop rechtdoor langs de *Dënzelt* en het raadhuis en buig rechtsaf in de *Rue des Écoliers*. Aan het einde van dit straatje staat u tegenover het voormalige *St. Georgushospitium*, waar nu de politie is ondergebracht.

Marktplaats/Dënzelt

6 ST. GEORGIUS- HOSPITIUM

Vermoedelijk dateert de oorsprong van het *Hospice St Georges* uit de tijd van voor 698. Na 1796 werd het ziekenhuis een burgerhospitium, dat in 1919 verhuisde naar een nieuw gebouw in de *Rue de l'Hôpital*. Het oude gebouw ging over in privéhanden en werd door de eigenaar van het vermaarde *Grand Hôtel du Cerf* als bijgebouw gebruikt. Het gebouwencomplex werd na de Tweede Wereldoorlog in de jaren vijftig afgebroken om plaats te maken voor een grote kruising. Op de oude fundamenten van het hospitium ontstond een nieuw kantoorgebouw voor verschillende overheidsdiensten.

Het stenen reliëf boven de hoofdingang deur stelt de heilige Georgius voor als draakdoder, die sinds 1360 als beschermheilige vereerd werd.

Steek via het zebrapad het kleine plein over naar de *Place Irmine*.

7 IRMINAPLEIN

Ter ere van het 1300-jarige jubileum van de stichting van het klooster van Echternach in 1998 werd dit plein omgedoopt in *Place Irmine*. De versieringen op de stenen zijn een verwijzing naar de handgeschreven en met tekeningen versierde boeken die de missionarissen meebrachten. De kunstenaars zijn: Alex Reding en Götz Arndt.

**698 – LARGA IRMINAE ABATISSAE
TREVIRENSIS DONATIONE WILLIBORDUS
MONASTERIUM EPTERNACENSE FUNDAVIT
ITAQUE OPPIDUM CREVIT – 1998**

Het Latijnse opschrift op het monument werd aangebracht in stoepranden. De vertaling luidt: "698 – Willibrord heeft

dankzij de grote schenking van de abdis Irmina het klooster van Echternach kunnen stichten en zo is de stad tot wasdom gekomen - 1998".

Ga over het trottoir naar de grote trap aan de linkerkant. Via deze trap komt u op de heuvel van *St. Petrus en Paulus*. Volg het voetpad dat in een boog om de kerk leidt.

Irminaplein en St. Petrus & Pauluskerk

8 ST. PETRUS & PAULUS

De heuvel in het stadcentrum, waar nu de Petrus- en Pauluskerk staat, was al in de tijd van de Romeinen bewoond. In de derde eeuw ontstond een versterkte nederzetting met vier torens en een bewakingspost om de oversteek over de Sauer te bewaken. Uit deze tijd stamt ook de twaalf meter diepe bron in de kerk. In de schenkingsoorkonde van de abdis Irmina von Oeren (Trier) aan Willibrord (698) worden ook al een kerk en een klein klooster genoemd.

In de kerk zelf rust het laatgotische kru-

isribgewelf op massieve pijlers. De overblijfselen van de romaanse fresco's (zalgspreekingen) in de boog boven het altaar zijn ontstaan rond het jaar 1000. Zij zijn de oudste bewaard gebleven wandschilderingen in de Petrus- en Pauluskerk. In het kerkkoor zijn op de linkerwand nog de resten te zien van gotische wandschilderingen met muzikanten.

Hier staat een houten barokke sarcofaag uit het jaar 1624. Op het deksel is de heilige Willibrord afgebeeld in half liggende, halfzittende positie. In de sarcofaag werden van 1828 tot 1906 de stoffelijke resten van de heilige Willibrord bewaard. Toen het nieuwe grafmonument in de basiliek klaar was, werd de barokke zerk met de relikwieën in een plechtige processie naar de basiliek overgebracht. Tegelijkertijd werd de basiliek als officiële parochiekerk aangewezen en de Petrus- en Pauluskerk als nevenkerk.

In 2008 zijn de schilderingen in het gewelf uit de late Renaissance zorgvuldig geres-

St. Petrus & Pauluskerk

taureerd. De gestileerde struiken symboliseren een geïdealiseerde tuin, het paradijs op aarde. Het gebladerte uit distelvormige acanthusbladeren is een vaak terugkerend motief in de ornamentale kunst en is typisch voor de Renaissancestijl.

U daalt af via de trap aan de noordkant. Aan de voet van de heuvel gaat u rechts naar het *Monument aux Morts*.

9 MONUMENT VOOR DE GEVALLENEN

Het *Monument aux Morts* (monument voor de gevallenen) werd ingewijd in 1966, ter nagedachtenis aan de slachtoffers van de Tweede Wereldoorlog. Het chronogram in het Latijn op de eenvoudig vormgegeven Luxemburgse zandsteen is een inschrift in proza, waarin een bepaald aantal lettercijfers verwerkt is.

**TRVCI DE RVINA ERECTA VRBE VICTIMIS
NOVATA SACRATVR ARX**

Telt men deze lettercijfers bij elkaar op, levert dat het cijfer 1945 op, het einde van de Tweede Wereldoorlog. Het inschrift betekent: HERREZEN UIT DE VERSCHRIKKELIJKE RUÏNES, WIJDT DE STAD HAAR NIEUW OPGERICHTE CI-TADEL AAN DE GEVALLENEN.

Nationale herdenkingsdag voor de slachtoffers van de Tweede Wereldoorlog

Ga naar het *Hihof*-gebouw aan de rechterkant.

10 HIHOF

Het *Hihof* hoorde ooit bij het naburige St. Georgiushospitium en was ook een tijdlang woonplaats van de christelijke vrouwengemeenschap van de Begijnen. Zij voorzagen in hun levensonderhoud door verpleegdiensten te verrichten. De laatste Begijnen van Echternach zijn in de veertiende eeuw in het Clarissenklooster ingetreden.

De gewelfde begane grond in het gebouw dateert uit de vijftiende eeuw. De vensteropeningen tonen sporen van de laatgotische stijl van de zestiende eeuw. Het gebouw werd tussen 1978 en 1984 volledig gerestaureerd.

Het standbeeld voor het gebouw is van de kunstenares Ilse Herzog en verbeeldt de Homo Sapiens. Het draagt de naam *L'idée, le geste, l'outil*, in het Nederlands, *Het idee, het gebaar, het werktuig*.

Vanaf het *Hihof*-gebouw loopt de route door de *Rue des Tanneurs* in de voormalige stadswijk *Sack*. Vandaar gaat het verder naar links onder de poort door naar de *Rue du Pont*. Vanaf hier heeft men zicht op de parkeerplaats *A Kack*.

Hihof voor de restauratie in 1978

Voormalige stadswijk *Kack*

11 VOORMALIG STADSWIJKEN SACK & KACK

De *Lauterburerbaach* (de Lauterborner beek) scheidde de oude stadsgedeelten *Sack* en *Kack* van elkaar. Deze beek mondt uit in de *Sauer*. De leerlooiers die tot aan de Tweede Wereldoorlog voornamelijk in het gedeelte *Sack* woonden, reinigden de dierhuiden in de beek voordat zij verder bewerkt werden.

Het wooncomplex met de open doorgang werd na de oorlog gebouwd, toen de *Rue du Pont* de officiële verbindingsweg werd naar de brug over de *Sauer* naar Duitsland.

Als men door deze doorgang gaat, kan men de parkeerplaats *A Kack* zien, die aangelegd werd toen men de oude stadswijk na de oorlog afbrak.

Aan de ene kant van de parkeerplaats staan resten van de oude stadsmuur, waarvan delen vermoedelijk uit de negende eeuw stammen, toen de abdij probeerde zich te beschermen tegen vijandelijke aanvallen. Als bouwmaterialen werden oorspronkelijk hout en klei gebruikt. Pas

Heringerichte bushalte A Kack

Bij de beek Kack

vanaf de twaalfde eeuw werd voor de verdedigingsmuur het veel stevigere materiaal steen gebruikt. De 2 km lange muur met vier poorten en veertien open schelptorens werd omgeven door een brede stadsgracht.

Aan de linkerkant van de open weertoren bevindt zich op een hoogte van ongeveer 3 m nog een horizontale rand van afgebroken steenplaten waarop een houten weergang rustte. Op de plaats waar de overblijfselen van de muur ophouden, stond tot 1854 het *Kacker Pförtchen*, het poortje van Kack, dat toegang bood tot de brug over de Sauer.

Ga nu naar links tot aan de voetgangersoversteekplaats en steek daar de weg over. Rechts van u bevindt zich de *Abdijpoort Michael Hormann*.

12 ABDIJPOORT MICHAEL HORMANN

Het barokke abdijgebouw met orangerie en rococopaviljoen werd in 1727-1731 gebouwd naar een ontwerp van de Franse benedictijner architect Léopold Durand. In 1796 werd het klooster gesecculariseerd.

De poort was niet van meet af aan een onderdeel van het abdijcomplex, maar werd pas in 1753 gebouwd onder abt Michael Hormann. De poort vormde een neveningang tot het imposante gebouw. De hoofdingang met binnenplaats (*our d'honneur*) bevindt zich aan de tegenoverliggende zijde en zal later tijdens de rondgang worden bezichtigd. Het wapen rechts (jacht-hoorn en drie sterren) verwijst naar de abt Hormann, terwijl het wapen links (hand die de eed aflegt) de abdij representeert. Vandaag de dag zijn in de gebouwen van de voormalige abdij een openbaar lyceum en het abdijsmuseum ondergebracht.

Volg de *Rue du Pont* tot aan de *St. Willibrordus-bron*.

Abdijpoort Michael Hormann,
rechts Atelier Henri Owen Tudor

ELEKTRISCHE STRAATVERLICHTING

Rechts van de abdijpoort staat een bordje dat eraan herinnert dat de Luxemburgse ingenieur Henri Owen Tudor (1859-1928) in de bijgebouwen van de Echternacher abdij een krachtcentrale voor de straatverlichting inrichtte. Tudor was de uitvinder van de eerste, goed functionerende loodaccu en maakte het mogelijk om in 1886 de oude petroleumlantaarns in de abdijstad te vervangen door moderne elektrische verlichting. Echternach werd daardoor één van de eerste steden ter wereld met elektrische straatverlichting.

Overstromingsmarkeringen op de poort;
de oudste is van 1784

St. Willibrordus-bron

13 ST. WILLIBRORDUS-BRON

Deze voormalige openbare bron die in 1866 ingrijpend vernieuwd werd, hangt vermoedelijk samen met een kunstmatig, door de Benedictijnse monniken in de Middeleeuwen aangelegd kanaal. Het water van de *Lauterburerbaach* werd in de Route de Luxembourg onder de *Nonnemühle* opgevangen en door de *Oberbachstraße* langs de kerk naar de zogenoemde *Mühlenbau* geleid.

In februari en maart 1945 was de *St. Willibrordus-bron* wekenlang de enige waterverzorging in de door het Ardennenoffensief verwoeste stad.

Naast de bron leidt de weg via een trap naar de voormalige kloostertuin van de abdij.

14 TUINPAVILJOEN & MONUMENT 2000

Links staat een standbeeld van de heilige Willibrord dat in 1969 gemaakt werd door Gerd Bildau, een kunstenaar uit Mainz.

Op het hoger gelegen niveau staat één van de twaalf *Stèles commémoratives* (gedenkstenen), die voor het begin van het nieuwe millennium werden opgericht in het kader van het project *Gedenkplaatsen voor heden en verleden in Luxemburg*.

Het kleine barokke tuinpaviljoen achter het kerkkoor van de basiliek staat in de voormalige kloostertuin van de abdij. Dit gedeelte hoorde oorspronkelijk bij de kloosterapotheek, maar werd na de verkoop in 1797 als privétuin gebruikt.

Neem nu de kleine trap om af te dalen naar het eerste niveau, ga dan links weer een paar treden omhoog en volg daarna de trap rechts naar beneden naar de binnenplaats van de abdij. Volg onderaan de trap het pad naar links. Loop rond het vierkante deel van de abdij tot aan de *Cour d'honneur* (de binnenplaats voor de eervolle ontvangst) met de hoofdgevel.

Parlodroom met barok tuinpaviljoen

De oorspronkelijke benedictijnse abdij van Echternach stamt uit de tijd van rond 700 toen Willibrord verschillende schenkingen kreeg van de abdis Irmina von Oeren (Trier). De abdij dankt zijn bekendheid aan de hoogstaande kunstvolle activiteiten van haar scriptorium, dat zijn hoogtepunt kende van de achtste tot de elfde eeuw.

Onder Oostenrijks-Habsburgse heerschappij werden de desolate gebouwen van de abdij in de achttiende eeuw vervangen door nieuwbouw. Het ontwerp van Léopold Durand, een architect uit de abdij St. Avold in Lotharingen en de bouwtekeningen van Sigmund Mungenast uit Tirol waren sterk geïnspireerd door de klassieke Franse barok.

De kern van het complex in Echternach bestaat uit een vierkant gebouw met vier zijden van 75 m en vier hoekpaviljoens. De symmetrisch opgebouwde hoofdgevel van de prelatenvleugel wordt doorbroken door de monumentale vrije trap, die het middenrisaliet accentueert doordat de

verticale as zich uitstrekt over twee verdiepingen. In het driehoekige gevelveld zijn mijter, staf en zwaard – de symbolen voor kerk en rechtspraak – afgebeeld, samen met het *sprekende wapen* (onderschrift in de vorm van afbeeldingen) van de abten die voor de bouw de opdracht gaven.

Aan het einde van de achttiende eeuw maakte de Franse revolutie een einde aan de suprematie van de adel en de kerk en als gevolg daarvan werd de meer dan elf eeuwen oude Willibrord-abdij ontbonden. Op een openbare veiling werd het gehele abdijcomplex opgekocht door de Luxemburgse zakenman Jean-Henri Dondelinger die met zijn gezin en personeel introk in de prelatenvleugel. Van de basiliek maakte hij een porseleinfabriek.

In de daaropvolgende tijd werden delen van het gebouw gebruikt door het leger en verschillende fabrieken, totdat de gehele abdij door de staat werd opgekocht en als school werd ingericht. Na de Tweede Wereldoorlog werden delen van het complex bovendien gebruikt door de post

Abtencatalogus (gevestigd in de ontvangsthal van het huidige gymnasium)

en de belastingdienst. Vandaag de dag is het *Lycée Classique d'Echternach* ondergebracht in het gebouw.

In het gebouw zelf zijn vooral de ontvangsthallen met de abtencatalogus, de spiegelzaal met de bijzondere leren wandbedekking, de kruisgang met Franse tuin en het rectorium van de monniken noemenswaardig. Omdat het gebouw als school in gebruik is, kunnen de ruimten van de voormalige abdij alleen op aanvraag bezocht worden.

In de kelderruimten van het gebouw kan echter het abdijsmuseum worden bezocht, waar op een oppervlakte van 755 m² archeologische vondsten, facsimile's van de mooiste Echternacher handschriften en een overzicht van de tijd, het werk en de verering van de heilige Willibrord tentoongesteld worden.

Openingstijden abdijsmuseum:
Palmzondag-Allerheiligen
10-12 uur & 14-17 uur
Juli & augustus 10-17 uur

SCRIPTORIUM

Van het begin af aan was er in het klooster een scriptorium, dat wil zeggen een plaats waar handschriften werden vervaardigd en overgeschreven. Deze boeken waren onontbeerlijk voor de mis en de opleiding van de jonge monniken.

In de elfde eeuw was het scriptorium een favoriete leverancier van Keizer Hendrik III. In die tijd ontstonden enkele nu wereldberoemde werken zoals de *Codex Aureus Epternacensis*, dat zich sinds 1955 in het Germanische Nationaal museum in Nürnberg bevindt, de *Codex Uppsaliensis*, nu in de universiteitsbibliotheek van Uppsala in Zweden, en de *Codex Aureus Escorialensis*, die bewaard wordt in het Escorial bij Madrid. Deze handschriften worden ter bescherming nog maar zelden tentoongesteld. Facsimilés, dus nauwkeurige reproducties, maken het echter mogelijk om deze handschriften te bewonderen.

Franse tuin in het Abdijsgebouw

VAN DEVENTER-STADPLAN

ii

Het oudste stadplan van Echternach stamt uit de jaren 1550/1560 en werd gemaakt door Jacobus van Deventer. Hij was een Nederlandse landmeter aan het hof van Filip II van Spanje. Het centrum van Echternach is sinds deze tijd eigenlijk nauwelijks veranderd. De verschillende delen van de abdij, de heuvel met de oude parochiekerk, de stadsmuur met de gracht, de stadspoorten en de verdedigingstorens zijn er ook nu nog. Destijds kon men de stad alleen door de vier stadspoorten binnenkomen of verlaten. Er waren verschillende, aan de buitenkant goed verborgen uitvalpoorten die de bewoners in geval van nood konden gebruiken om te vluchten. Alle wegen liepen vanaf de stadsmuur richting centrum. De verbindingstraten naar de huidige hoofdverkeersweg werden pas aangelegd toen de stadsmuur in de zestiende eeuw niet meer van belang was voor de verdediging.

nach

Oudste stadsplattegrond van Echternach, getekend door Jacobus van Deventer (1550/1560)

Val des Roses

Rue du Chemin de Fer

Porte St Willibrord

Rue des Merciers

Porte St Willibrord

1

2

3

4

Rue du Haut-Puisseau

Gebaakenen Hof

5

place du Marché

Rue des Ecoliers

6

7

8

9

10

11

12

13

14

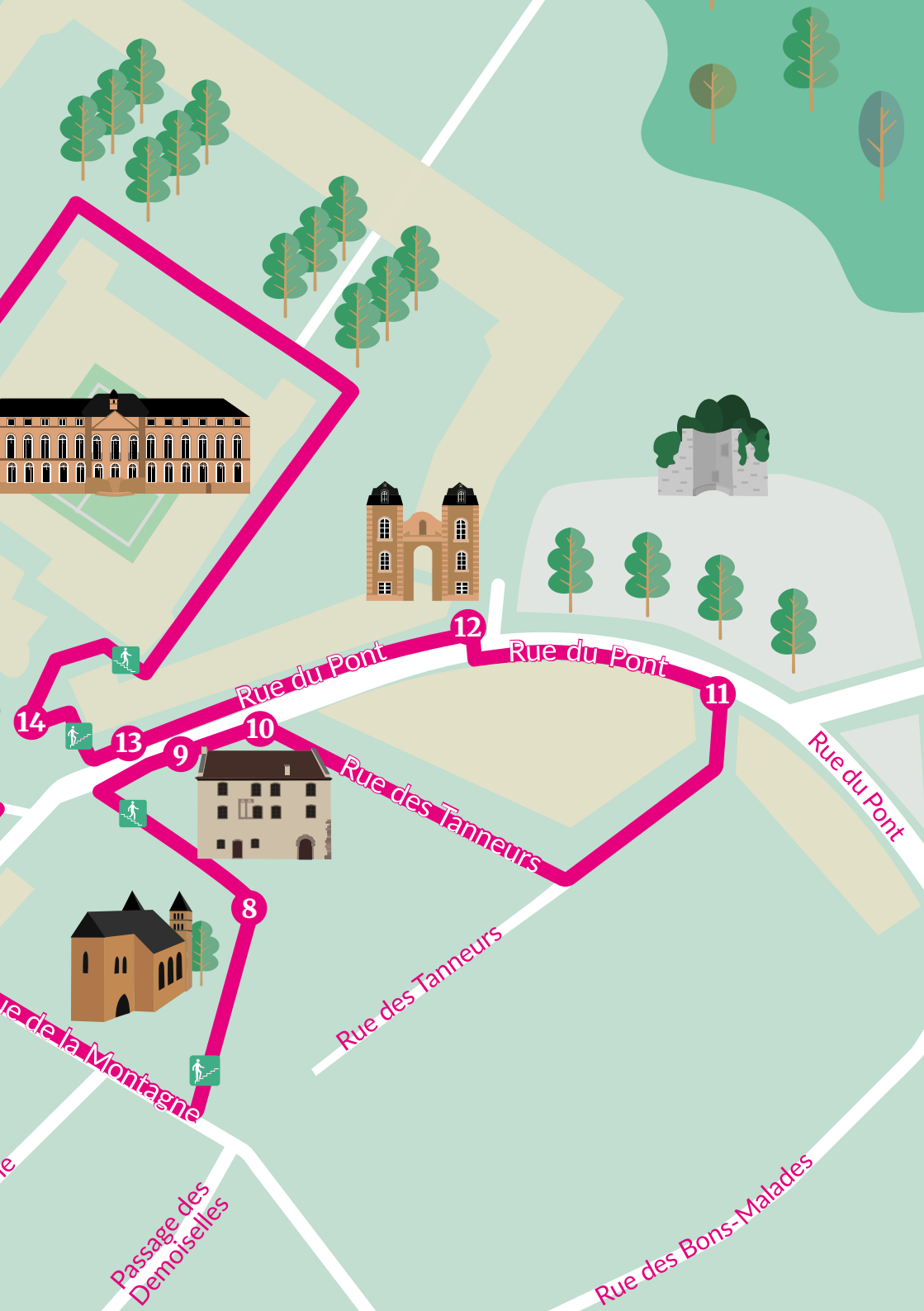
15

chscher

Route de Luxembourg

Devant le Marché

Rue Ste Irmin

14

13

9

10

12

11

Rue du Pont

Rue du Pont

Rue des Tanneurs

Rue du Pont

Rue des Tanneurs

Rue des Bons-Malades

Rue de la Montagne

Passage des Demoiselles